

S ORLEM I LVEM ČEŠTÍ VOJENŠTÍ DUCHOVNÍ V DRAMATICKÉM DVACÁTÉM STOLETÍ

MARTIN FLOSMAN

Under the Double Headed Eagle, under the Two-tailed Lion Czech Army Chaplains in the Dramatic 20th Century

Abstract: The present paper contains seven separate biographical profiles of seven different army chaplains, who served in the Austrian-Hungarian army during the First World War. A particular attention is turned to their fortunes in the following decades with the intent to demonstrate from the perspective of this somewhat unusual group of army professionals, how the “Great History” influenced the lives of “small” individuals.

The events of the Great War brought these “small” individuals to the European theatre of war where they strived to be at the elbow of the soldiers enduring hardships. Some of them were injured or fell into captivity. Others served in the Austrian army until the end of the monarchy. Some of them, at the peak of their productive age, devoted a substantial part of their lives serving the Czechoslovak army of the so-called First Republic (1918–1938) and attained high ranks. Other served in civil pastoral care. After the Nazi occupation some of them joined the resistance movement and were arrested. Those who had survived the horrors of the Second World War started from 1948 to be persecuted once again, this time by the communist regime.

Key words: Army chaplains – First World War – Second World War – Nazi persecution – communist persecution – national resistance

Contact: Mgr. Martin Flosman, Vojenský historický archiv, Pilotů 217/12, 16000 Praha 6-Ruzyně, Česká republika; flosmanm@army.cz

„Dvacáté století bylo století hrůzně,“ prohlásil v jednom televizním rozhovoru známý exilový redaktor a bývalý ministr kultury Pavel Tigrid. Možná tvrdostí tohoto jeho výroku můžeme být šokováni. Vždyť řada z nás, naši rodiče i prarodiče jsme prožili ve dvacátém století celý svůj život, nebo alespoň jeho podstatnou část, a máme na ně mnohdy milé vzpomínky, ke kterým se rádi vracíme. Při hlubším zamyšlení však musíme uznat oprávněnost této věty. Vždyť celá jedna generace poznala během svého relativně krátkého života dvě světové války, několik rozdílných politických systémů a státních zřízení a běh dvacátého století určovaly zhoubné totalitní režimy, které za sebou zanechaly miliony mrtvých. Tyto události ovlivnily nejen život společnosti, ale zasáhly také do života jejích jednotlivců. Měnily jejich plány a cesty, kterými chtěli směřovat za vytyčenými cíli, jejich rodinné, soukromé i profesní životy.

Toto všechno se bezezbytku týká také vojenských duchovních. Vždyť narodil-li se takový mladý muž v poslední čtvrtině devatenáctého století a byl-li v prvních letech století dvacátého vysvěcen na kněze, sloužil v tak různých armádách, jako byla rakousko-uherská, meziválečná prvo-republiková nebo poválečná československá. Mnozí z nich se v době okupace aktivně zapojili do domácího odboje, byli vězněni v koncentračních táborech a někteří za svobodu své vlasti přinesli obět nejvyšší. Někteří z nich působili ve vo-

jenské duchovní správě ještě po únoru 1948 a na sklonku svého života byli po téměř pětaticetileté službě z armády vyhozeni. Několik bývalých rakouských feldkurátů dosáhlo vysokých církevních úřadů, někteří vstoupili do legií, jiní byli po druhé světové válce z republiky odsunuti. Co osoba, to příběh; co život, to drama.

Škpt. duch. Mons. PhDr. ThDr. Josef Matocha

Jedním z bývalých vojenských duchovních, kteří v pozdějších letech dosáhli významné církevní funkce, byl budoucí olomoucký arcibiskup Josef Matocha. Narodil se 14. května 1888 v Pitíně (okr. Uherské Hradiště) jako jedno z jedenácti dětí rolníka Josefa Matochy a Marie rozené Chmelové.¹ Po vychození obecné školy začal studovat nejprve české gymnázium v Uherském Brodě, maturoval v roce 1908 na Arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži. Následně vstoupil do olomouckého kněžského semináře. Byl odeslán na studia na Gregoriánskou univerzitu v Římě. Zde byl 15. června 1914 vysvěcen na kněze a o rok později získal doktorát z teologie.²

Odvodu se podrobil 29. listopadu 1909 na rakouském zastupitelském úřadu v Římě a jako student teologie byl zařazen do náhradní zálohy pěšího pluku č. 3 v Kroměříži. Po přijetí kněžského svěcení byl přeložen k zeměbranceckému pěšímu pluku č. 25.³

¹ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv v Praze (dále jen VÚA – VHA), fond (dále jen f.) Sběrka kmenových listů vojenských osob, Josef Matocha.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

Budoucí olomoucký arcibiskup Josef Matocha jako vojenský duchovní v roce 1919, soukromá sbírka autora.

Po návratu do vlasti působil od 15. června 1915 jako kaplan ve farní duchovní správě (Sobotín u Šumperka) a po vzniku republiky byl povolán jako vojenský duchovní na Slovensko. K 4. březnu 1919 byl aktivován v hodnosti polního kuráta a do 8. prosince 1919 sloužil jako duchovní správce záložní nemocnice v Ružomberoku.⁴

Následujících devětadvacet let působil jako pedagog, a sice na bohoslovecké fakultě v Bratislavě (1919–1921), na bohosloveckém učilišti v Nitře (1921–1923) a na teologické fakultě v Olomouci (1923–1948), kde dvakrát zastával funkci děkana. Byl odborníkem na křesťanskou filozofii, přednášel také dogmatiku. Ve vojenské evidenci byl stále veden jako vojenský duchovní, postupně dosáhl (18. srpna 1928) hodnosti štábního kapitána duchovní služby v záloze.⁵

Dne 23. března 1948 jej papež Pius XII. jmenoval olomouckým arcibiskupem, biskupské svěcení přijal 2. května. Několik měsíců nato vyvrcholil tlak státní moci na katolickou hierarchii a od Velikonoc 1950 byl arcibiskup Matocha držen v domácí internaci, která byla v roce 1954 zostřena na přísnou izolaci. Měl zakázány všechny návštěvy, byl mu znemožněn kontakt se zpovědníkem, nemohl přijímat žádnou poštu, nedostávalo se mu lékařského ošetření. Byl mu odpojen telefon, odebráno rádio i část knihovny. Byl pod trvalým čtyřadvacetihodinovým dohledem příslušníků Státní bezpečnosti. V důsledku nedostatečné lékařské péče zemřel na infarkt 2. listopadu 1961 po jedenáctileté samovazbě ve vlastní rezidenci.⁶ Pohřben byl v rodném Pitíně. V roce 1999 mu byl udělen řád T. G. Masaryka I. třídy.⁷

Polní kurát Jindřich Josef Baukhage

Další z představovaných osob Jindřich Baukhage se narodil 1. listopadu 1876 v německém Neheimu⁸ (Vestfálsko, okres Arnsberg) jako syn Augusta Baukhageho a Marty rozené Weiners. Zde také vychodil čtyři roky obecné školy a následně měšťanku. Vstoupil do juvenátu oblátů v holandském Valkenburgu a svá středoškolská studia zakončil v roce 1894 v koleji salvatoriánů v Tivoli na předměstí Říma. Teologii studoval v Římě a ve švýcarském Freiburgu. Zde byl také 18. března 1899 vysvěcen na kněze.⁹

Jeho prvním kněžským působištěm se stala Vídeň. Po dvou letech přešel do litoměřické diecéze, která se mu stala domovem po zbytek jeho života. Od 29. září 1901 působil jako kaplan v Nepomyšli na Podbořansku až do 1. září 1907, kdy se stává katechetou na obecné a měšťanské škole v Postoloprtech.¹⁰

Dne 20. května 1902 se podrobil odvodu a jako duchovní byl zařazen do náhradní zálohy zeměbranceckého pěšího pluku č. 6 v Chebu. V důsledku mobilizace byl 28. července 1914 povolán do aktivní služby a s domobraneckým plukem č. 6 se účastnil bojů na ruské frontě. Avšak již 14. října 1914 byl superarbitrován a ze zdravotních důvodů uznán další služby neschopným.¹¹

Po vzniku republiky v době konstituování duchovní služby v nové armádě si nepodal přihlášku do československé armády. K 7. dubnu 1921 byl proto od náhradního praporu chebského čs. pěšího pluku č. 33, kde byl chybně evidován jako polní rabín, přeřazen ze skupiny důstojníků do stavu mužstva v hodnosti vojína k rotě pomocného zdravotnictva divizní nemocnice č. 3 v Terezíně. Teprve o několik měsíců později se pokusil o vstup mezi důstojníky československé armády, jeho přihláška však byla 4. ledna 1923 zamítnuta.¹² Důvodem mohly být jeho zdravotní stav a předchozí superarbitrace, ale také jeho německá národnost a z ní vyplývající nedůvěra československých úřadů. Posledního května 1924 byl převeden do kmenového počtu divizní nemocnice č. 7 v Olomouci a konečně k 31. prosinci 1926 po dosažení věku 50 let propuštěn z branné moci.¹³

V době nacistické okupace došlo na postoloprtské faře k velkému zatýkání. Za poslech cizího rozhlasu byli potrestáni kázníci děkan Matěj Würstl (na dva roky), kaplan Rainer Leitelt (na šest let) a ředitel kůru Karel Schuster (na dva roky), který ve vězení zemřel.¹⁴ Také katecheta Jindřich Baukhage byl zatčen gestapem pro poslech cizího rozhlasu a po dobu jednoho roku byl vězněn.¹⁵ Propuštěn na svobodu byl 28. září 1942.

Podle sdělení Zemského národního výboru ze 7. února 1946 byl Baukhage zapřísažným odpůrcem nacistického re-

⁴ VÚA – VHA, f. Sbirka kvalifikačních listin důstojníků, Josef Matocha.

⁵ VÚA – VHA, f. Sbirka kmenových listů vojenských osob, Josef Matocha.

⁶ Stanislav BALÍK – Jiří HANUŠ, *Katolická církev v Československu 1948-1989*, Brno 2007, s. 77.

⁷ Pražský hrad, *Seznam vyznamenaných* (nedatováno) [online; cit. 29. 9. 2015]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/statni-vyznamenani/rad-t-g-masaryka/seznam-vyznamenananych.shtml>.

⁸ *Katalog kléru litoměřické diecéze 1917*, s. 148.

⁹ Archiv Biskupství litoměřického (dále jen BLtm), osobní složky kněží, Josef Baukhage, evidenční list z roku 1928.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ VÚA – VHA, f. Sbirka kmenových listů vojenských osob, Heinrich Baukhage.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ František LUDVÍK, *České katolické kněžstvo s národem a lidem v boji, utrpení a práci pro lepší zítřek*, Praha 1946, s. 25.

¹⁵ Tamtéž, s. 26.

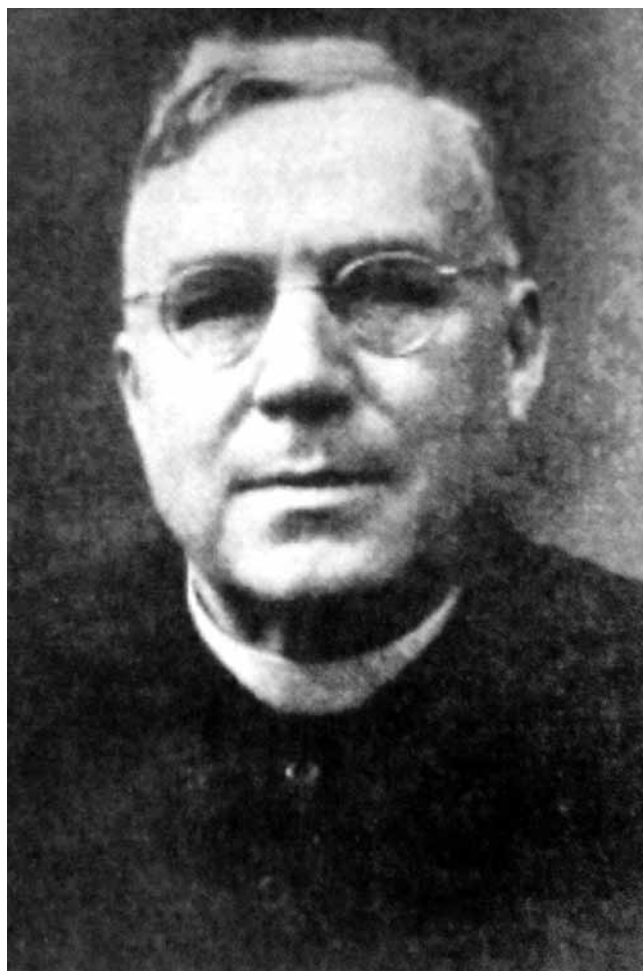
žimu a pro své protinacistické smýšlení byl od německých úřadů pronásledován. Přesto se zprvu uvažovalo o jeho vysídlení a bylo mu americkou okupační správou povoleno přestěhování do Německa. O Baukhageho touze dožít v Postoloprtech, kde prožil čtyřicet let kněžské a vychovatelské práce, svědčí jeho dopis biskupské konzistoři v Litoměřicích z 30. června 1946, ve kterém vyjadřuje naději, že mu bude definitivní státní občanství uděleno a nebude nucen nedobrovolně opustit Československo.¹⁶

Baukhage nakonec v Postoloprtech zůstal a jako katecheta na odpočinku místním duchovním správcům až do konce života aktivně vypomáhal v duchovní správě. Pravidelně sloužil mše svaté, křtil a pohřbíval. Zemřel 11. května 1966 ve věku 90 let. Pohřben byl 16. května za veliké účasti duchovních, místních věřících a obyvatel.¹⁷

Kpt. duch. Albert Hugo Stára OPraem.

Zcela jiný byl poválečný osud Hugo Stáry. Narodil se 28. prosince 1891 v českoněmecké rodině v Praze jako syn železničního úředníka Klementa Stáry a Mathildy rozené Panhans.¹⁸ Navštěvoval německé gymnázium Na Příkopech, kde v roce 1910 maturoval.¹⁹ Dne 26. října téhož roku vstoupil do tepelského kláštera premonstrátů a přijal řádové jméno Albert. Teologii studoval na řádovém teologickém institutu v Teplé a na teologické fakultě v Innsbrucku.²⁰ Slavné sliby složil 4. října 1914. Na kněze byl vysvěcen 30. června 1915 a působil jako kaplan v západních Čechách.²¹

Dne 5. září 1912 se podrobil odvodu a byl zařazen do náhradní zálohy pěšího pluku č. 28 v Praze. Polním kurátem v záloze byl jmenován 1. ledna 1917, v březnu téhož roku byl povolán do aktivní služby a sloužil v záložní nemocnici v Karlových Varech. Od 1. května 1918 byl přeložen k pěšímu pluku č. 35,²² se kterým se účastnil bojů v Itálii. Zde byl 3. listopadu 1918 u Tridentu zajat. Do československého vojska v Itálii se přihlásil již v prosinci 1918. Přijat byl 19. února 1919 a byl zařazen do domobraneckého praporu č. 47 jako zásobovací důstojník v hodnosti poručíka. Dne 28. května 1919 ve Vergiate nedaleko Milána složil přísahu Československé republice.²³ Do vlasti odjel 10. srpna 1919.²⁴ Následujícího půl roku působil na Slovensku v rámci 39. výzvědného pluku, kde byl jmenován velitelem čety.²⁵ K 19. únoru 1920 byl demobilizován a propuštěn z činné vojenské služby. Ačkoli se do československé armády přihlásil již v listopadu 1919, byl do svazku čs. vojska přijat až k 20. únoru 1921 a byl evidován jako kapitán duchovní služby v záloze.

Tepelský premonstrát, církevní historik a bývalý vojenský duchovní Hugo Stára.

Od 1. září 1920 působil následujících 25 let v západních Čechách, nejprve jako kaplan v Dobřanech a Hažlově. Od 18. října 1921 je ustanoven duchovním správcem v Nýřanech,²⁶ kde postavil novou faru.²⁷ Později spravoval farnosti Úherce, Otročin, Blatnice a Číhaná.²⁸

Vedle duchovní správy je nepominutelná rovněž jeho vědecká činnost v oblasti církevních dějin. Redigoval odborné periodikum *Stift Tepler Vierteljahreshefte*, byl spolupracovníkem *Westböhmische Tagszeitung*, pravidelně přispíval do řádového časopisu *Analecta Praemonstratensia*. Byl autorem řady vlastivědných článků i faktograficky velmi přínosných odborných textů. Své historické texty rovněž publikoval v českém tisku, neboť byl pochopitelně bilingvní.²⁹

¹⁶ BLtm, osobní složky kněží, Josef Baukgahe.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Státní okresní archiv Cheb (dále SOKA Cheb), f. Klášter premonstrátů Teplá, k. 155, inv. č. 860, osobní složka A. H. Stára, křestní list.

¹⁹ SOKA Cheb, f. Klášter premonstrátů Teplá, k. 155, inv. č. 860, osobní složka A. H. Stára, výroční vysvědčení.

²⁰ SOKA Cheb, f. Klášter premonstrátů Teplá, k. 155, inv. č. 860, osobní složka A. H. Stára.

²¹ *Almanach biskupů, kněží a jáhnů Arcidiecéze pražské*, Praha 2013, díl I. A–L, s. 342.

²² VÚA – VHA, f. Sbirka kmenových listů vojenských osob, Hugo Stára.

²³ VÚA – VHA, f. Sbirka kvalifikačních listin důstojníků, Hugo Stára.

²⁴ VÚA – VHA, f. Sbirka kmenových listů vojenských osob, Hugo Stára.

²⁵ VÚA – VHA, f. Sbirka kvalifikačních listin důstojníků, Hugo Stára.

²⁶ *Almanach*, díl I. A–L, s. 342–343.

²⁷ Milan HLINOMAZ, *Za tepelským knězem a historikem Albertem H. Stárou*, Historický sborník Karlovarska 5, 1997, s. 156.

²⁸ *Almanach*, díl I. A–L, s. 342–343.

²⁹ M. HLINOMAZ, *Za tepelským knězem a historikem Albertem H. Stárou*, s. 156.

Při záříjové mobilizaci byl kapitán duchovní služby Hugo Stára 27. září 1938 prezentován k činné vojenské službě a byl přidělen k rotě pomocného zdravotnictva č. 2. K 4. říjnu byl v důsledku demobilizace z činné služby propuštěn.³⁰

Během nacistické okupace byl Hugo Stára podobně jako ostatní tepelští premonstráti perzekvován gestapem formou předvolání, výslechů a vyhrožování.³¹ Přesto nebyl po válce uchráněn perzekuce z české strany. Tepelští premonstráti byli internováni, na majetek kláštera byla uvalena nucená národní správa. Během roku 1946 pak byli němečtí členové konventu převezeni do premonstrátského kláštera ve Speinshartu. Hugo Stára se usadil ve farnosti Öberköst v diecézi Bamberg, kde se mu dostalo milého přijetí. Po krátké době však onemocněl. Zemřel v nemocnici v Bambergu 29. září 1952, pohřben byl v Öberköst.³²

V jeho nekrologu se píše: „*P. Albert Stára byl jak v řádu, který ze srdce miloval, tak i mimo něj velmi známý mezi historiky. Neúnavně sbíral zvláště materiály ohledně historie řádu, odhalil mnohé stopy a skryté prameny nebo zapomenutá data. Sám napsal nemálo článků do různých periodik o historii řádu a k jeho bibliografii a nadmíru rád vždy přispíval zvláště do řádového časopisu Analecta. Velké úsilí věnoval shromažďování životopisů, které se týkaly řádu, a které také publikoval. Kdyby Stára měl více příležitosti věnovat se svým milovaným studiím a kdyby žil déle, byl by velkou nadějí pro řád.*“^{33,34}

Hugo Stára byl erudovaný badatel, dobrý kněz a zemský vlastenec. Pro mnohonárodnostní poměry českých zemí v tomto období je tak Stára typickým příkladem člověka, který se sice národnostně považuje za Němce, za svoji vlast a svůj domov však považuje Čechy a je připraven za ně také bojovat, pokud je to třeba. Skutečnosti, že se jednalo o italského legionáře, bojovníka proti maďarským bolševikům v roce 1919 a účastníka záříjové mobilizace v roce 1938, mu přitížily u gestapa, na druhou stranu jej však nezachránily od nuceného odsunu v roce 1946.

Plk. duch. Mons. Gustav Šuman

V zahraničí dožil svůj život také další český vojenský duchovní Gustav Šuman. Narodil se 20. července 1883 v Trhových Svinech (dnes okres České Budějovice) jako předposlední z dvanácti dětí Františka Šumana a jeho manželky Marie rozené Schönauerové. Jeho otec byl kovářem a on sám se po vychození obecné školy krátkou dobu také kovářem učil.³⁵ Již jako starší nastoupil v roce 1897 na gymnázium v Českých Budějovicích, kde v červenci 1905 odmaturoval s vyznamenáním.³⁶

Odvodu se podrobil 13. března 1905 a byl zařazen k zeměbranceckému pěšimu pluku č. 1 ve Vídni. Přihlásil se

Přednosta duchovní služby 10. pěší divize Mjr. duch. Gustav Šuman, fotoarchiv VHÚ–VHA.

dobrovolně do armády a od 1. října 1905 do 1. října 1906 absolvoval s výborným prospěchem školu pro jednorocní dobrovolníky u zeměbranceckého pluku č. 21 ve St. Pölten.³⁷ V letech 1906–1910 studoval na teologickém ústavu v Českých Budějovicích. Již po absolvování třetího ročníku byl 18. července 1909 vysvěcen na kněze,³⁸ což byla výjimka někdy udělovaná starším studentům. Jeho prvním kněžským působištěm se stal Horšovský Týn, kam nastoupil 1. srpna 1910 jako kaplan. V tomto převážně německém městě, kde tehdy žilo asi jen pět procent Čechů, působil do konce září 1912.³⁹

V souvislosti s přijetím kněžského svěcení byl k 1. prosinci 1910 jmenován polním kurátem v záloze. Od 1. října 1912 nastupuje jako aktivní vojenský duchovní v Bolzanu. Po necelém roce přechází 1. září 1913 jako duchovní k posádkové nemocnici č. 4 v Linci. Po vypuknutí první světové války je 1. srpna 1914 přeložen k c. k. pěšimu pluku č. 14, se kterým se účastní válečného tažení proti Rusku. Avšak již 7. září 1914 upadá u Oserdówa v Haliči do ruského zajetí, přičemž o den dříve byl zraněn a utrpěl průstřel břicha.⁴⁰

³⁰ VÚA – VHA, f. Sbirka kmenových listů vojenských osob, Hugo Stára.

³¹ SOKA Cheb, f. Klášter premonstrátů Teplá, k. 128, inv. č. 174.

³² N. B., *In memoriam P. Alberti Stara*, *Analecta Praemonstratensia*, 1953, č. 1–2.

³³ Tamtéž.

³⁴ Přímá řeč je v celém textu ponechána bez zásahů.

³⁵ VÚA – VHA, f. Sbirka kmenových listů vojenských osob, Gustav Šuman.

³⁶ VÚA – VHA, f. Sbirka kvalifikačních listin důstojníků, Gustav Šuman.

³⁷ VÚA – VHA, f. Sbirka kmenových listů vojenských osob, Gustav Šuman.

³⁸ Archiv Biskupství českobudějovického (dále jen BCB), matrika ordinovaných kněží.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ VÚA – VHA, f. Sbirka kmenových listů vojenských osob, Gustav Šuman.

Z ruského zajetí byl propuštěn až 29. dubna 1918 a byl internován v Linci, kde byl až do státního převratu soudně vyšetřován pro obvinění z údajného rusofilství a hrozil mu vojenský soud.⁴¹ Již 19. listopadu 1918 se dal do služeb Československé republiky a 6. prosince podal přihlášku do československé armády.⁴²

V prvorepublikové armádě sloužil celých jedenadvacet let od 1. prosince 1918 až do okupace Československa a likvidace armády, kdy byl k 1. srpnu 1939 přeložen do výslužby. Jako vojenský duchovní působil u posádkové nemocnice v Terezíně, u velitelství 3. pěší divize v Litoměřicích, u velitelství 1. horské pěší brigády v Ružomberoku, u 11. pěší divize v Rožňavě, jako duchovní správce a důstojník mravní výchovy u čs. pěšího pluku 16, jako přednosta duchovní služby 10. pěší divize v Bánské Bystrici, jako duchovní 5. divize v Českých Budějovicích a nakonec se stal přednostou katolické duchovní správy VI. sboru v Košicích. Postupně dosáhl hodnosti podplukovníka duchovní služby.⁴³

Svémi nadřízenými byl hodnocen jako mužné ustálené povahy, horlivý duchovní správce s velmi vyvinutým citem pro své povolání, vůči každému ochotný a vldný. Horlivě se staral o nemocné, byl dobrý řečník a důstojný kněz. Byl pracovitý, otevřeného charakteru, pečlivě dbalý svých povinností, veselý dobromyslné povahy, snaživý a uctívý. Celkový stupeň kvalifikace byl každoročně stanoven jako velmi dobrý nebo výtečný. Ochotně vypomáhal i v jiné práci mimo své zařazení, se zdarem pracoval ve spolcích, při branné výchově apod.⁴⁴

Po propuštění ze služby v roce 1939 bydlel ve vlastním domku v Českých Budějovicích. Působil jako duchovní správce kostela v Hodějovicích, kam dojížděl na kole. Gustav Šuman se zapojil do ilegální odbojové skupiny, jejímž cílem bylo vybudovat podzemní strukturu mezi českobudějovickým četnictvem. Tato skupina skutečně byla 5. května 1945 přetvořena v Národní výbor, který zahájil revoluci a převzal správu Českých Budějovic.

Gustav Šuman pravidelně poslouchal zahraniční rozhlas a na společných schůzkách referoval o vyslechnutých zprávách. Na četnickém velitelství oficiálně vyučoval němčinu, ve skutečnosti při hodinách připravoval účastníky kurzu na zásah pro případ vypuknutí povstání. Právě jeho studenti se jako první do povstání zapojili. Po celou dobu okupace Šuman vystupoval nebojácně a neohroženě. V celém kraji byl znám díky svým smělym vlasteneckým promluvám v kostelech a při pohřbech. Těmi však na sebe upozornil.

Dne 29. ledna 1945 byl Šuman zatčen pro protirišské smýšlení a výroky. Byl držen ve vyšetřovací vazbě českobudějovického gestapa až do 30. března, kdy byl převezen do pražské pankrácké věznice. Ve vyšetřovací vazbě byl pod-

plukovník Šuman tlučen a kopán, byly mu vyraženy zuby a do konce života trpěl svalovou kýlou, bolestmi kloubů a částečnou ztrátou paměti způsobenou nervovým otřesem.⁴⁵

Na Pankráci zastihlo Šumana pražské povstání. Podle vlastního vyjádření šel z věznice rovnou na barikády.⁴⁶ Ihned se zúčastnil stavby barikád u vyšehradské sokolovny a ráno 6. května se přihlásil na velitelství Bartoš. Odtud byl vyslán k veliteli obrany rozhlasu škpt. Jaroslavu Zárubovi. Kromě kancelářských služeb poskytoval duchovní pomoc raněným a povzbuzoval bojovníky na barikádách. Po návratu na velitelství Bartoš byl vyslán jako parlamentář k německým jednotkám do Kbel. Po skončení bojů byl ustanoven u velitelství Bartoš vedoucím pro filmování aktualit, zároveň také působil jako přednosta duchovní služby povstaleckého Vojenského velitelství Velké Prahy.⁴⁷

Po válce byl nakrátko reaktivován a znovu přijat do armády. Pracoval na posádkovém velitelství Velké Prahy jako ubytovací referent. Od 1. dubna 1946 byl trvale přeložen do výslužby. Dne 26. října 1946 byl zpětně povýšen na plukovníka duchovní služby v záloze s účinností a pořadím od 28. října 1942.⁴⁸ Za svoji odbojovou činnost obdržel v roce 1946 Medaili za zásluhy 1. stupně a v roce 1947 byl vyznamenán Čs. válečným křížem 1939.⁴⁹

Rok po únoru 1948 byl opět zatčen. Dne 5. dubna 1949 byl Gustav Šuman vzat do vyšetřovací vazby a obžalován v procesu prof. Karel Nigrin a spol. pro zločin neoznámení trestného činu a zločin nadržování zločincům. Přelíčení Státního soudu v Praze se konalo 30. června 1949. Odsouzeno bylo celkem 44 osob a soud vynesl rozsudky v rozmezí trest smrti až čtyři měsíce odnětí svobody. Dalších 12 osob včetně Gustava Šumana bylo obžaloby zproštěno.⁵⁰

Státní prokurátor se však proti vyneslým rozsudkům odvolal. Napadl rozsudek Státního soudu v Praze s tím, že v případě Gustava Šumana uvěřil obhajobě obžalovaného a že skutková podstata zažalovaných zločinů byla nejen dána, ale také prokázána. Podle něj z výsledku Šumana vyplývá přímo nenávisť a nepřátelství vůči lidově-demokratickému zřízení v Československé republice. Aby tak manifestoval svůj odpor proti stávajícímu režimu v republice, měl podle státního prokurátora Šuman vyvinout úsilí k tomu, aby protistátní ilegální činnost, o které dobře věděl, nejen neoznámil, nýbrž přímo zahlazoval stopy trestného činu a ztěžoval tím pátrání bezpečnostních orgánů. „*Budovatelské úsilí pracujícího lidu pro něho nebylo ničím a viděl spásu pro své sobecké zájmy jen v násilném převratu, a proto činil vše, aby pomohl lidem, kteří se o to pokoušeli. Náš pracující lid však nestrpí, aby lidé typu Šumana porušovali jeho budovatelskou práci, a bude žádat jejich přísné potrestání. [...] Pracující lid našeho státu si nedá vzít moc ze svých rukou a přísnými*

⁴¹ VÚA – VHA, f. Sbirka kvalifikačních listin důstojníků, Gustav Šuman.

⁴² VÚA – VHA, f. Sbirka kmenových listů vojenských osob, Gustav Šuman.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ VÚA – VHA, f. Sbirka kvalifikačních listin důstojníků, Gustav Šuman.

⁴⁵ VÚA – VHA, f. Sbirka osvědčení podle zákona 255/1946 sb., Gustav Šuman.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ VÚA – VHA, f. Sbirka kvalifikačních listin důstojníků, Gustav Šuman.

⁴⁸ VÚA – VHA, f. Sbirka kmenových listů vojenských osob, Gustav Šuman.

⁴⁹ VÚA – VHA, kartotéka vyznamenaných, Gustav Šuman.

⁵⁰ Národní archiv (dále jen NA), f. Státní soud Praha, rozsudek Or I 883/49.

*tresty zneškodní každý pokus lidí jako je Šuman a jim podobní, aby porušovali naši cestu k socialismu, cestu, kterou si zvolil náš lid, cestu šťastného zítřka a blaha všeho pracujícího lidu na celém světě.*⁵¹

Odvolání státního prokurátora pro výrok o trestu uznal Nejvyšší soud oprávněným a Gustav Šuman byl 11. května 1951 odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvou let, peněžitému trestu 10 000 Kčs, náhradě nákladů na trestní řízení, ztrátě občanských práv na tři roky a konfiskaci veškerého osobního majetku.⁵² V důsledku ztráty občanských práv byla Šumanovi odňata důstojnická hodnost a byl přeložen do počtu mužstva jako voják v záloze. Zároveň trvale pozbyl nárok na vojenské odpočívňé platy a nedotčen zůstal pouze příplatek za zranění.⁵³

Po vynesení rozsudku podal Gustav Šuman 12. května a opakovaně 23. července 1951 žádost o odklad nástupu trestu s odůvodněním, že požádal o milost prezidenta republiky. Obě žádosti o odklad nástupu trestu byly však zamítnuty s tím, že žádost o milost nemá odkladný účinek. V průběhu listopadu a prosince 1951 pak byl opakovaně písemně vyzván k nástupu výkonu trestu s tím, že jinak bude předveden. Všechny výzvy však již zůstaly nedoručeny,⁵⁴ neboť v říjnu 1951 Gustav Šuman uprchl do západního Německa.⁵⁵ Usadil se v Heimenkirchu v Allgäu u Bodamského jezera, kde působil jako ústavní kaplan. Zde také 7. dubna 1962 zemřel.⁵⁶

Pplk. duch. JUDr. Emanuel Hanuš

Podplukovník duchovní služby Emanuel Hanuš se narodil 24. prosince 1883 v Týnci (okr. Klatovy) v rodině sládků Václava Hanuše a jeho manželky Tekly rozené Kuredičové.⁵⁷ Po vychození obecné školy začal studovat od roku 1895 gymnázium v Českých Budějovicích, kde 19. června 1903 odmaturoval s vyznamenáním.⁵⁸ Poté studoval teologii v českobudějovickém diecézním semináři. Na kněze byl vysvěcen 28. července 1907.⁵⁹

Řádnému odvodu se Emanuel Hanuš podrobil 6. června 1904. Jako student teologie však vykonal pouze zkrácený základní výcvik, po němž byl přeložen do náhradní zálohy. Po přijetí kněžského svěcení byl 1. května 1908 povýšen do hodnosti polního kuráta v záloze.⁶⁰

Ve farní duchovní správě působil nejprve dva roky jako kaplan v Kašperských Horách. V dubnu 1909 byl přeložen jako kaplan do farnosti v Nýrsku. Po smrti zdejšího faráře Kubernáta je zde v srpnu 1910 na půl roku dočasně ustanoven administrátorem.⁶¹ V ledu 1911 byl na nýrskou faru prezentován nový farář Baloušek a Emanuel Hanuš, který

se zde opět stal pouze kaplanem, žádal konzistoř o přeložení na nějakou výnosnější faru, neboť se v té době staral o své dvě svobodné sestry. Protože jeho žádosti nebylo příznivě vyhověno, rozhodl se opustit civilní duchovní správu a dobrovolně se přihlásil jako duchovní do armády.⁶²

Vojenský duchovní Emanuel Hanuš, soukromá sbírka autora.

Po svém aktivování nastoupil 1. června 1912 jako polní kurát, duchovní správce a učitel náboženství v muniční továrně v rakouském Blumau severně od Vídeňského Nového Města. Krátce po vypuknutí první světové války byl 27. září 1914 jmenován duchovním profesorem druhé třídy a přeložen na nižší vojenskou reálku ve Fischau u Vídeňského Nového Města. Vyučoval náboženství, počty, měřičství, kreslení a zeměpis a byl navíc knihovníkem ústavu. Zde setrval po celou válku až do prosince 1918. Emanuel Hanuš byl velmi inteligentní a nadaný. Uměl německy, francouzsky, anglicky, italsky a rusky. V letech 1916–1921 absolvoval studium práv na pražské univerzitě a 12. května 1921 byl promován na doktora.⁶³

Bezprostředně po státním převratu se dal k dispozici rodící se československé armádě. Již 7. listopadu 1918 píše z Fischau na Ministerstvo národní obrany do Prahy: „*Dle stávajících předpisů československé vlády hlásím své příslušenství k československému vojenskému sboru a prosím Výbor čes. slovenského státu račičž převzítí podepsaného ve své služby a přiděliti jej u jeho činnosti vychovatelské a učitelské nově zřízeným učelištím vojenským. [...] Bude jen pýchou mého vlastenectví, pro které byv udán v letech 1916 byl jsem vyšetřován Ministerstvem války, budu-li moci v státu československém, ne v cizích službách nýbrž u vlastních, působiti posavadní činností, bera účast na výchově československého důstojnictva.*“⁶⁴

Těsně před Vánocemi byl na telegrafický rozkaz MNO povolán do republiky a 24. prosince 1918 nastoupil polní kurát Emanuel Hanuš do nedávno obsazeného Liberce. Tam také složil dne 24. února 1919 přísahu věrnosti novému státu. Časté překládání Emanuela Hanuše ilustruje nestabilitu

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ VÚA – VHA, f. Sbírk kmenových listů vojenských osob, Gustav Šuman.

⁵⁴ NA, f. Státní soud Praha, rozsudek Or I 883/49.

⁵⁵ Archiv bezpečnostních složek, f. Správa pasů a víz, Náhradní díl VD – Emigrace, Gustav Šuman.

⁵⁶ Jožka PEJSKAR, *Poslední pocta. Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948–1984*, Curych 1985, sv. 2, s. 22.

⁵⁷ Státní oblastní archiv Plzeň, f. Sbírk matrik západních Čech, sign. Týnec 20, matrika narozených 1878–1895, folio 129.

⁵⁸ VÚA – VHA, f. Sbírk kvalifikačních listin důstojníků, Emanuel Hanuš.

⁵⁹ BCB, matrika ordinovaných kněží.

⁶⁰ VÚA – VHA, f. Sbírk kvalifikačních listin důstojníků, Emanuel Hanuš.

⁶¹ BCB, matrika ordinovaných kněží.

⁶² Literární archiv Památníku národního písemnictví (dále jen LA PNP), f. Josef Beneš, inv. č. 101.

⁶³ VÚA – VHA, f. Sbírk kvalifikačních listin důstojníků, Emanuel Hanuš.

⁶⁴ Tamtéž.

duchovní služby v rodící se československé armádě a provizorium, ve kterém se musela ve dvacátých letech pohybovat. Po roce je totiž převelen do Plzně, kde sloužil krátce od listopadu 1919 do začátku února 1920. Následně se na období od 3. do 15. února 1920 vrací zpět do Liberce, od 16. února do 9. března 1920 je v Moravské Ostravě a od 10. března do 8. května 1920 opět v Liberci. Na všech třech místech byl po každé ustanoven jako duchovní správce vojenské nemocnice a posádky. Konečně 9. května 1920 byl přeložen k matriční skupině duchovního oddělení MNO v Praze. Dne 29. prosince 1921 byl povýšen do hodnosti vrchního polního kuráta s odznaky štábního kapitána.⁶⁵ Dne 18. března 1922 byl jmenován biskupským notářem českobudějovického biskupství.⁶⁶

Od 1. října 1922 působil v Praze u katolické duchovní správy Zemského vojenského velitelství pro Čechy. Dne 1. prosince 1923 byl přemístěn k velitelství 5. pěší divize v Českých Budějovicích a jmenován jejím duchovním správcem. Na tomto místě zůstal jedenáct let až do svého odchodu do výslužby. Dne 2. prosince 1926 byl povýšen na majora a 1. ledna 1931 na podplukovníka duchovní služby. JUDr. Emanuel Hanuš byl v době své služby nadřizenými pravidelně hodnocen jako vážné ustálené povahy, velmi nadaný, pilný, k představeným uctivý a k podřízeným spravedlivý. Byl dobrosrdečný, taktní a velmi inteligentní. Byl vnímán jako všestranně vzdělaný, skromný a snášenlivý kněz. Svě povinnosti duchovního správce vykonával přesně a svědomitě. Celkový stupeň kvalifikace byl každoročně stanoven jako velmi dobrý nebo výtečný.⁶⁷

Dne 20. listopadu 1934 byl ještě jmenován přednostou katolické duchovní služby u Zemského vojenského velitelství v Praze. Tuto službu však již nenastoupil, neboť ve stejné době vážně onemocněl neurastenii vyššího stupně. K 1. prosinci 1935 byl uznán neschopným jakékoliv služby a přeložen do výslužby.⁶⁸ Bydlel v Klatovech společně se svými dvěma sestrami, které se mu staraly o domácnost. Sousedé později rádi vzpomínali na chvíle strávené v jeho společnosti, na jeho mírnou povahu, upřímné a oduševnělé vystupování, kterými si získal každého, s kým se seznámil. Ti, kteří se s ním setkali, v něm poznali velmi vzdělaného a rozumného přítele, dobrého Čecha a kněze.⁶⁹

V době okupace byl Emanuel Hanuš jako bývalý důstojník československé armády sledován gestapem a byla mu kontrolována korespondence. Přítížil mu pravděpodobně i jeho nekompromisní pročešský postoj, který zastával během své služby v pohraničí v roce 1919. Bezprostřední příčinou

jeho zatčení v roce 1941 byla podpora rodin politických vězňů a kontakt s rodinami těch, kteří odešli bojovat do zahraničí.⁷⁰ Z Klatov byl eskortován do Českých Budějovic, odtud na Pankrác, do Terezína a konečně do Dachau, kam dorazil 13. února 1942.⁷¹ Po třech měsících 6. května byl z Dachau vypraven tzv. transport invalidů, tj. starých, nemocných a práce neschopných vězňů, do zámku Hartheim nedaleko Lince v Horním Rakousku, kde byl nacistickým Německem prováděn program tzv. euthanasie.⁷² Zde byli pravděpodobně ještě téhož dne, tedy 6. května 1942, vězni posláni do plynové komory a zavražděni. Spolu s nimi zemřel i bývalý podplukovník duchovní služby JUDr. Emanuel Hanuš.

Kpt. duch. Jan Eybl

Jan Eybl se narodil 15. listopadu 1882 v Mahouši (okr. Prachatice) jako syn chalupníka Václava Eybla a jeho manželky Veroniky roz. Malečkové.⁷³ Po vychození obecné školy studoval od roku 1902 gymnázium v Českých Budějovicích. Odmaturoval zde 23. června 1902 s vyznamenáním.⁷⁴ Poté nastoupil k dalšímu studiu do českobudějovického semináře. Vysvěcen na kněze byl 22. července 1906.⁷⁵ Následně nastoupil do farní duchovní správy.

Jako dvacetiletý se 14. dubna 1903 podrobil v Netolicích odvodu a byl zařazen do náhradní zálohy pěšího pluku 91 v Českých Budějovicích. Po přijetí kněžského svěcení byl jmenován polním kurátem v záloze.⁷⁶ V důsledku mobilizace byl povolán k činné vojenské službě a k 1. listopadu 1914 jej apoštolský polní vikář vojenský biskup Emerich Bjelik jmenoval polním kurátem pěšího pluku č. 91.⁷⁷ S ním se účastnil bojů na srbské frontě a prošel krvavými boji u Jankovce, Arapovce a Bělehradu. V únoru 1915 byl pluk převelen na ruské bojiště a zúčastnil se zimního polního tažení v Karpatech. V květnu 1915 se účastnil velké rakousko-německé ofenzivy, následného postupu v Haliči a bojů u Přemyšlu, Lvova, Sokalu, Zlaté Lipy a Dubna. V listopadu 1915 pak byl pluk přesunut na italskou frontu. V průběhu osmé sošské bitvy u Dobredo Nova Ves byl Jan Eybl 14. října 1916 raněn a jeho rodný bratr Martin Eybl, který sloužil u téhož pluku, byl zabit.⁷⁸ Smrt bratra, kterou páter Eybl viděl na vlastní oči, těžce nesl do konce života. Od 24. dubna 1918 byl Jan Eybl přeložen k polnímu superiorátu ve Vídni, kde setrval až do konce války.⁷⁹ V hlavním městě monarchie se věnoval raněným a nemocným vojákům ve zdravotnických zařízeních a zajatcům v zajateckých táborech a poskytoval jim duchovní útěchu.⁸⁰

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ BCB, matrika ordinovaných kněží.

⁶⁷ VÚA – VHA, f. Sbirka kvalifikačních listin důstojníků, Emanuel Hanuš.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ LA PNP, f. Josef Beneš, inv. č. 101.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Bedřich HOFFMANN, *A kdo vás zabije...*, Přerov 1947, s. 345.

⁷² Pavel ZEMAN, *Kancelář vůdce NSDAP a akce „T4“*, Paměť a dějiny, 2015, č. 2, s. 62.

⁷³ Státní okresní archiv Beroun (dále jen SOKA Beroun), f. Jan Evangelista Eybl, křestní list.

⁷⁴ SOKA Beroun, f. Jan Evangelista Eybl, maturitní vysvědčení z roku 1902.

⁷⁵ BCB, matrika ordinovaných kněží, Jan Eybl.

⁷⁶ VÚA – VHA, f. Sbirka kvalifikačních listin důstojníků, Jan Eybl.

⁷⁷ SOKA Beroun, f. Jan Evangelista Eybl, jmenovací dekret č. 12340 z 20. listopadu 1914.

⁷⁸ VÚA – VHA, kartotéka padlých v první světové válce, Martin Eybl.

⁷⁹ VÚA – VHA, f. Sbirka kvalifikačních listin důstojníků, Jan Eybl.

⁸⁰ SOKA Beroun, f. Jan Evangelista Eybl, legitimační lístek vystavený 31. července 1918.

Polní kurát Jan Eybl uděluje poslední pomazání na bojišti u Jamiana v roce 1916, Státní okresní archiv Beroun.

Po návratu do vlasti byl Eybl přijat do československé armády⁸¹ a byl zařazen k čs. pěšímu pluku 1 jako kapitán duchovní služby v záloze.⁸² Aktivně však v prvorepublikové armádě již nikdy nesloužil a věnoval se farní duchovní správě v českobudějovické diecézi. Od 1. října 1939 odešel na trvalý odpočinek a odstěhoval se na děkanství do Berouna, kde jako důchodce vypomáhal v duchovní správě.

Po německé okupaci se aktivně zapojil do ilegální odbojové činnosti, která v jeho případě spočívala především v rozšiřování ilegálního časopisu *V boj*, do kterého údajně i sám přispíval. Rovněž byl opakovaně vyslýchán pro svá protinacistická kázání pronášená při bohoslužbách. Dne 28. srpna 1942 byl pro velezrádnou činnost a národní odboj, protiněmecká kázání, poslech cizího rozhlasu a šíření protiněmecké nálady zatčen.⁸³ Byl odvezen k vyšetřování na kladenské gestapo, kde byl krutě mučen. Ačkoli byl kolportérem ilegálních tiskovin v desítkách rodin, nevyzradil nikoho, komu je dodával. V kladenském vězení se mu podařilo zachránit před spálením matriky farnosti Lidice a vzácnou památku na lidického faráře Štramberku: jeho kolárek – kněžský límec, který měl na sobě při zastřelení.⁸⁴ Za záchranu lidických matrik byl v roce 1960 vyznamenán.⁸⁵

V květnu 1942 byl u lidového soudu v Drážďanech odsouzen na 18 měsíců. Vězněn byl v Kladně, Terezíně, Pančvoci a Mnichově. V průběhu věznění utěšoval ostatní spoluvězně, aby nemalomyslněli a zachovali si naději, že zase

bude dobře.⁸⁶ Po odpykání trestu byl však místo očekávaného propuštění odeslán 21. ledna 1944 do koncentračního tábora v Dachau, kde se dočkal osvobození americkou armádou 29. dubna 1945.⁸⁷

Krátce po návratu byl však doma nařčen, že za svého věznění veřejně ostouzel komunistickou stranu a její členy. Řada jeho spoluvězňů se jej zastala a odmítla možnost jakéhokoliv jeho nečestného jednání a naopak jej charakterizovali jako slušného a přátelského muže, který se vždy choval čestně a vlastenecky.⁸⁸

Nadále bydlel v Berouně a ve městě i v okolí vypomáhal při bohoslužbách. V roce 1954 se z důvodu pokročilého věku přihlásil do charitního domova pro staré kněze v Senohrabech, kde zůstal až do konce života a kde 21. června 1968 v úctyhodném věku 86 let zemřel.⁸⁹

Jan Eybl je jednou ze skutečných postav objevujících se v knize *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* od Jaroslava Haška, se kterým se osobně poznal v době jejich služby u jedenadevadesátého českobudějovického pěšího pluku. V šedesátých letech byl Eybl objeven novináři, kteří jej několikrát navštívili.⁹⁰ Jako žijící hrdina Haškova světově známého románu byl považován za místní kuriozitu, požíval však v Senohrabech a okolí úcty a vážnosti. Bývalí spolubojovníci z první světové války na něho často vzpomínali jako na velmi hodného člověka, humanistu, kulturního a vzdělaného Čecha.

Kpt. duch. František Krupka

Kapitán duchovní služby František Krupka se narodil 30. června 1884 v Hořepníku (okr. Pelhřimov) jako syn řídícího učitele Františka Krupky a jeho manželky Marie rozené Houskové.⁹¹ Po vychození obecné školy absolvoval gymnázium v Pelhřimově. V roce 1903 vstoupil do Arcibiskupského kněžského semináře v Praze a po ukončení teologického studia byl 30. června 1907 vysvěcen na kněze.⁹² Nejprve čtyři roky kaplanoval v Mirošově u Rokycan a poté se stal kaplanem u sv. Gotharda v pražské Bubenči.

Odvodu se podrobil 30. března 1905 a byl uznán jako schopný s vadou a odveden. Jako student teologie byl zařazen do náhradní zálohy jindřichohradeckého pěšího pluku č. 75. Po přijetí kněžského svěcení byl 1. listopadu 1908 jmenován polním kurátem druhé třídy v záloze. Po vypuknutí první světové války byl mobilizován a sloužil v polní nemocnici nejprve na srbské a později na ruské frontě až do začátku června 1918.⁹³

Po vzniku republiky si polní kurát v záloze František Krupka podal přihlášku do čs. armády a již 28. října 1918 slo-

⁸¹ VÚA – VHA, Osobní věstník Ministerstva národní obrany 1919, 15/II, č. 115.

⁸² VÚA – VHA, f. Sbirka kvalifikačních listin důstojníků, Jan Eybl.

⁸³ VÚA – VHA, f. Sbirka 308, k. 112, sign. 308-112-8.

⁸⁴ VÚA – VHA, f. Sbirka osvědčení podle zákona 255/1946 sb., Jan Eybl.

⁸⁵ SOkA Beroun, f. Jan Evangelista Eybl, gratulace k vyznamenání od ředitele České katolické charity z 21. října 1960.

⁸⁶ VÚA – VHA, f. Sbirka osvědčení podle zákona 255/1946 sb., Jan Eybl.

⁸⁷ B. HOFFMANN, *A kdo vás zabije...*, s. 331.

⁸⁸ SOkA Beroun, f. Jan Evangelista Eybl, prohlášení z března 1946.

⁸⁹ SOkA Beroun, f. Jan Evangelista Eybl, telegram neteři Marii z 21. června 1968.

⁹⁰ Karel HVÍŽDALA, *Feldkurát Ibl*, Mladý svět, 1966, č. 33.

⁹¹ VÚA – VHA, f. Sbirka kmenových listů vojenských osob, František Krupka.

⁹² *Almanach*, díl I. A–L, s. 506.

⁹³ VÚA – VHA, f. Sbirka kmenových listů vojenských osob, František Krupka.

žil na Žofině přísahu. Do armády byl přijat v srpnu 1922 a následujících dvanáct let byl evidován jako vojenský duchovní v záloze. V československé armádě již aktivně nikdy nesloužil. Propuštěn z branné moci byl jako kapitán duchovní služby v záloze po splnění branné povinnosti 31. prosince 1934.⁹⁴

Když dosavadní farář u sv. Gotharda Sobotka 28. ledna 1920 zemřel, stal se zdejší kaplan František Krupka nejprve administrátorem farnosti a 7. prosince 1922 zde byl ustanoven farářem.⁹⁵ Stal se nejmladším farářem v celé Praze a naději do něj vloženou nikdy nezklamal. Oblíbený farář František Krupka pak v bubenečské farnosti úspěšně pracoval dalších téměř 20 let. Věnoval jí nejkrásnější léta svého života. Farnost miloval, srostl s ní a velmi přispěl k jejímu rozkvětu. Každý, kdo jej znal, mohl dosvědčit, že to byl osvícený a pokrokový muž se srdcem na pravém místě, nezištný a skromný.⁹⁶

V roce 1937 se stal kostelníkem u sv. Gotharda František Bartůněk. Farnost mu poskytovala měsíční plat, bezplatně byt a peníze ze štolových poplatků. Bartůněk byl členem Vlajky a konfidentem gestapa. V době německé okupace opakovaně udával na gestapu faráře Krupku a jeho hospodyni Marii Nepařenou. Oznamoval, že Krupka přijímá návštěvy bývalých legionářů, a Nepařená prý nadávala na německou brannou moc. Od roku 1941 byl bubenečský farář Krupka sledován a opakovaně předvoláván k výslechům do úřadovny gestapa v Petschkově paláci. Pro své členství ve vlasteneckých spolcích za první republiky byl obviňován z protiněmecké činnosti.⁹⁷ Stálý psychický tlak vážně poznamenal jeho zdraví, až se nakonec nervově zhroutil.

Počátkem října 1942 byl předvolán na gestapo, kde dostal příkaz do 24 hodin nastoupit do internačního tábora pro kněze v Zásmukách u Kolína, který zde na pokyn gestapa muselo pražské arcibiskupství zřídit v bývalém františkánském klášteře. Po necelých dvou měsících zde v důsledku depresí požil naráz celou krabičku léků na spaní a 25. listopadu 1942 tak ukončil svůj život.⁹⁸

Na prosbu arcibiskupské konzistoře gestapo dovolilo, aby byl pohřben bez účasti veřejnosti do rodinného hrobu na bubenečském hřbitově. Leží tak uprostřed svého stáda, které miloval a pro které pracoval. Pohřební obřady paradoxně vykonal převor řádu maltézských rytířů Franz Werner Bobe, který byl agentem SD a gestapa. Pohřeb se konal 28. listopadu 1942 v tajnosti, za účasti pouze nejbližších rodinných příslušníků a bubenečských kněží Jana Merella a Karla Kratiny.⁹⁹

Po válce byl František Bartůněk zatčen a vyšetřován a byla mu prokázána vina na zatčení tří kněží a perzekuci dalších osob z bubenečské farnosti. Na základě těchto prokázaných zločinů byl podle velkého retribučního dekretu 15. dubna 1947 odsouzen k trestu smrti a popraven.¹⁰⁰ K uctění památky zemřelého bubenečského faráře nese dřívější Kostelní náměstí, na kterém stojí kostel sv. Gotharda a kde po několik desetiletí působil, Krupkovo jméno.¹⁰¹

Farář v Praze-Bubenči František Krupka.

Závěr

V prezentovaných medailonech vojenských duchovních můžeme nalézt určité společné jevy. Jsou to:

1. důsledná a věrná kněžská služba v době aktivní vojenské služby nebo v době působení v civilní duchovní správě,
2. osobní statečnost, vlastenectví a ochota k oběti v letech národního ohrožení,
3. nezasloužený osud po válce nebo po únoru 1948.

Biogramy jednotlivých duchovních zároveň ukazují, jak válečné i politické události zasahují do života lidí, mění jejich osudy a další směřování a že jejich život kopíroval všechny eskapády první půle dvacátého století. Na jejich příbězích rovněž můžeme sledovat hluboké změny, ke kterým v průběhu dvacátého století došlo ve společnosti z hlediska politického a sociologického a které postihly celou sociální strukturu české společnosti, přinesly výrazné posuny ve všech skupinách obyvatelstva, poznamenaly politický i hospodářský systém země i hierarchii hodnot.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ *Almanach*, díl I. A-L, s. 506-507.

⁹⁶ LA PNP, f. Josef Beneš, inv. č. 126.

⁹⁷ VÚA – VHA, f. Sbirka 308, k. 112, sign. 308-112-8.

⁹⁸ F. LUDVÍK, *České katolické kněžstvo*, s. 17.

⁹⁹ LA PNP, f. Josef Beneš, inv. č. 126.

¹⁰⁰ Státní oblastní archiv Praha, f. Mimořádný lidový soud Praha, sign. LS II 364/46.

¹⁰¹ Kolektiv: *Osobnosti Prahy 6*, Praha 2010, s. 87.

